

"זהות יהודית" בתקציב המדינה

תקציב המדינה לשנים 2024-2023 הצפוי לעבור כעת בקריאה שנייה ושלישית כולל ניפוח משמעותי של תקציבים המיועדים לגופים ממשלתיים שעוסקים במושג העמום "זהות יהודית" – שיעמדו על סך של למעלה מ-1.5 מיליארד ש"ח. יש לציין כי בניגוד להסכמים הקואליציוניים, כל התקציבים הללו – גם אלו שהיו בבסיס התקציב בשנים קודמות – ניתנים כעת כתקציבים תוספתיים הנובעים מהסכמים פוליטיים (כספים קואליציוניים).¹

עד כה, תחום הזהות היהודית היה שייך בעיקר למינהלת לזהות יהודית במשרד לשירותי דת ולאגף לתרבות יהודית במשרד החינוך. לרוב, תמכו תכניות אלו בעיקר בגופים ועמותות שעוסקות בפעילות יהודית. התקציב הצפוי לעבור כעת מנפח את התקציבים הללו, ומוסיף תקציבים לתכניות ולרשויות חדשות, לצד הקמה ופיצול של משרדי ממשלה וכן הקמתרשויות נוספות והעברתן לאחריות משרדים שונים. תקציבים אלו צפויים לתמוך בעיקר בגופים העוסקים בזהות יהודית חרד"לית וחרדית.

הטבלה שלהלן מפרטת את תקציבי הזהות היהודית שנקבעו בתקציב המדינה לשנים 2024-2023:²

משרד	תכנית	2023	2024	סה"כ דו-שנתי
המשרד להתיישבות ומשימות לאומיות ³ (מפלגת ציונות דתית)	תקציבי המינהלת לזהות יהודית ותכניות לחיזוק הזהות היהודית האגף לתרבות יהודית ותכניות תרבות יהודית	190 מלש"ח	196 מלש"ח	386 מלש"ח
	תקציב תכניות "מסורת" ⁴	240 מלש"ח	239.5 מלש"ח	479.5 מלש"ח
משרד המורשת (עוצמה יהודית)	תקציבי מורשת ופיתוח "תשתיות מורשת" ⁶	188 מלש"ח		188 מלש"ח
משרד ראש הממשלה – הרשות לזהות יהודית (מפלגת נעם)	פעילויות למקיימים אורח חיים דתי ופעילויות לחרדים	120 מלש"ח	165 מלש"ח	285 מלש"ח
משרד התרבות (הליכוד)		53.7 מלש"ח	55 מלש"ח	108.7 מלש"ח
סה"כ		849.7 מלש"ח	716.5 מלש"ח	1566.2 מלש"ח

¹ לשם הבהירות: בסיס התקציב הוא התיקצוב לכל משרד ותכנית שנקבעים בחוק התקציב; תקציב תוספתי נקבע כבר בעת העברת חוק התקציב במסגרת הכספים הקואליציוניים; העברות תקציביות הן העברות של כספים מיעד אחד בתקציב המדינה ליעד אחר שנעשות בהמשך השנה, גם לאחר שחוק התקציב עבר בקריאה שנייה ושלישית.

² הנתונים נלקחו מנספח החלטת הממשלה מספר 241, שפורסם ביום 15.5.2023.

³ הכספים הקואליציוניים המיועדים למשרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות כוללים תיקצוב לתכניות נוספות שנוגעות בפעילות יהודית ובהזות יהודית ובראשם כ-200 מלש"ח המיועדים לגרעינים תורניים.

⁴ בהחלטת הממשלה על הכספים הקואליציוניים הוחלט על תיקצוב של 250 מלש"ח למשרד ירושלים ומסורת בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024, אך לא פורט מה כולל התקציב למעט כ-10 מלש"ח שהוקצו לענייני ירושלים.

⁵ לאחרונה פורסם כי המשרד לירושלים ומסורת יממן מענקים מיוחדים ל"קהילות שיארוחו לפחות 300 איש במסגרת הסעדה, הסעה ולינה בירושלים", כאשר החשש הוא כי הוא ישרת בעיקר אירועים של חסידויות חרדיות. ראו: ענבר טויזר "לקראת חג שבועות: המדינה תממן ארוחות חג המוניות של חסידויות בירושלים", אתר N12, 21.5.23.

⁶ בהחלטת הממשלה על הכספים הקואליציוניים הוחלט על תקציב של 200 מלש"ח למשרד המורשת ב-2023, אך לא מפורט מה הוא כולל למעט כ-12 מלש"ח שהוקצו לרשות העתיקות ו-3 מלש"ח ל"העצמת פיתוח תשתיות מורשת" שלא ברור מה ייעודה.

ניתוח התקציבים המופיעים בטבלה מצביע על שתי מגמות מרכזיות – ניפוח משמעותי של תקציבים המיועדים לזהות יהודית, וחלוקתם לפי מפתח מפלגתי-מגזרי, כך למשל:

- בשנים האחרונות חלקה של המינהלת לזהות יהודית בבסיס התקציב עמד על פחות מ-100 מלש"ח לאחר העברות תקציביות; כעת התקציב השנתי של המינהלת עומד על סכום כמעט כפול והוא נתון בידי מפלגת הצינורות הדתית. תקציב הרשות לזהות יהודית שזה עתה הוקמה על בסיס ההסכמים הקואליציוניים עם מפלגת נעם, עומד על כ-120 מלש"ח ב-2023 וכ-165 מלש"ח ב-2024;
- בסיס התקציב עבור משרד ירושלים ומורשת עמד על כ-53 מלש"ח (ועל כ-155 מלש"ח לאחר העברות תקציביות); כעת הוא פוצל לשני משרדים נפרדים הנתונים בידי מפלגות שונות – יהדות התורה ועוצמה יהודית, וסך תקציביהם בשנת 2023 בלבד יעמוד על כ-428 מלש"ח.

האם זו השורה האחרונה?

גם לאחר אישור חוק התקציב בקריאה שנייה ושלישית, מימוש התקציב הזה אינו סופי וישנם תרחישים שונים (ומשלימים) הנוגעים לכך:

1. **העברות תקציביות:** כבכל שנה, גם לאחר העברת חוק התקציב, צפויות העברות תקציביות שמאושרות בדרך כלל בהליך מזורז בוועדת הכספים, פעמים רבות משיקולים פוליטיים. ניתן לצפות כי המחלוקות שפרצו כעת בין מפלגות הקואליציה ייפתרו על ידי שימוש בהעברות תקציביות שינפחו אף יותר את תקציבי הזהות היהודית.
2. **התניות בהחלטות ממשלה:** חלק גדול מהפירוט של התקציבים המופיעים בטבלה זו לא פורסם עד היום, ובתוכם פירוט התכניות למינהלת לזהות יהודית ולאגף תרבות יהודית במשרד להתיישבות ומשימות לאומיות (כ-386 מלש"ח), תקציב תכניות המסורת במשרד ירושלים ומסורת (479.5 מלש"ח), תקציב משרד המורשת (188 מלש"ח), תקציב הרשות לזהות יהודית במשרד ראש הממשלה (285 מלש"ח) ואחרים. למעשה, החלטת הממשלה בנושא הכספים הקואליציוניים מדגישה כי חלק גדול מהתקציבים הללו ישולבו בתקציב רק לאחר קבלת חוות דעת משפטית ומקצועית שבה יפורטו פרטי התכניות השונות. אישור התקציבים הללו יידרש להחלטות ממשלה ייעודיות נוספות בתוך 45 יום ממועד אישור חוק התקציב.
3. **ביורוקרטיה ממשלתית:** מימוש תקציבי הזהות היהודית כולל הקמה של משרדי ממשלה ורשויות חדשות שהוקמו רק עתה או שטרם הוקמו: המשרד למשימות לאומיות, פיצול משרד ירושלים ומורשת והוספת תכניות "מסורת" למשרד לירושלים, הקמת הרשות לזהות יהודית במשרד ראש הממשלה ועוד. הקמה של גופים חדשים דורשת עבודות מטה ותשתית, שיקשו על מימוש התקציבים הרבים שזורמים דרך הצינורות שזה עתה הוקמו. בנוסף, מימוש של תקנות תקציביות עבור תמיכה והתקשרויות – שעליהן ככל הנראה יהיו מבוססים רוב התקציבים המפורטים למעלה – דורש אישור של הייעוץ המשפטי ושל החשב הכללי במשרד האוצר.